

Cultuurmonitor Flevoland 2017-2018

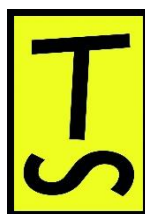
Eerste helft beleidsperiode 2017-2020

denieuwebibliotheek

LAND
ART
FLEVO
LAND

VISÀVIS
UNIEK THEATER SPEKTAKEL

Cultuurmonitor Flevoland 2017-2018

Overzicht van prestaties van provinciaal gesubsidieerde instellingen
Eerste helft beleidsperiode 2017-2020, informatie over 2017 en 2018

Provincie Flevoland

Henriëtte Muller
Lotte Ravenhorst

Berenschot

Bastiaan Vinkenburg
Isabelle Hegeman
Iris Pielage

Inhoud

1. Cultuur in Flevoland	4
1.1 Ontwikkeling van cultuurmonitor	4
1.2 Cultuurnota 2017-2020: Typisch Flevoland, net even anders	4
1.3 Waardenperspectief	4
1.4 Leeswijzer en verantwoording	5
2. Algemene informatie over deelnemende instellingen	6
2.1 Deelnemende instellingen	6
2.2 Geografische spreiding instellingen	7
2.3 Financiering	8
2.4 Activiteiten en aantallen	9
2.5 Werkgelegenheid en vrijwillige inzet	10
2.6 Waardeperspectief: economisch	10
3. Voor het verhaal van Flevoland	11
3.1 Flevolandse culturele aanbod	11
3.2 Flevolandse geschiedenis en identiteit	11
3.3 Over Flevolandse grenzen heen	12
3.4 Samenwerking Voor het Verhaal van Flevoland	12
3.5 Waardeperspectief: artistiek	13
4. Cultuur voor iedereen	14
4.1 Ondersteunende instellingen	14
4.2 Bereik speciale en kwetsbare doelgroepen	14
4.3 (Fysieke) toegankelijkheid van het aanbod	15
4.4 Digitale toegankelijkheid	16
4.5 Publiciteit	16
4.6 Bezoekerstevredenheid	17
4.7 Samenwerking Cultuur voor Iedereen	17
4.8 Waardeperspectief: maatschappelijk	17
5. Erfgoed van de toekomst	18
5.1 Behoud en beheer van erfgoed	18
5.2 Toegankelijkheid Erfgoed	18
5.3 Kwaliteiten van de omgeving	18
5.4 Samenwerking Erfgoed van de toekomst	19
5.5 Waardeperspectief: ruimtelijk	19
6. Zelf beleven, zelf maken	20
6.1 Cultuureducatie en cultuurparticipatie	20
6.2 Talentontwikkeling	21
6.3 Samenwerking Zelf beleven, zelf maken	22
6.4 Waardeperspectief: maatschappelijk en artistiek	22
6.5 Tot slot	22
Bijlagen	23

1. Cultuur in Flevoland

1.1 Ontwikkeling van cultuurmonitor

De provincie Flevoland heeft zich voorgenomen om tijdens de cultuurbeleidsperiode 2017-2020 de effecten van provinciaal beleid te monitoren. Daarbij moet de nadruk liggen op de waarde die wordt gecreëerd door de culturele instellingen die provinciale subsidie ontvangen. Eind 2017 hebben de provincie en Berenschot, in samenspraak met een deel van het culturele veld, een opzet gemaakt van de cultuurmonitor en de indicatoren die in die monitor aan de orde kunnen komen. We hebben daarbij vastgesteld dat een verhalende monitor op basis van waarden de meeste betekenis voor de provincie heeft. Deze monitor vormt zodoende een aanvulling op de kwantitatieve analyse die in 2017 in opdracht van de provincie Flevoland is uitgevoerd over de jaren 2015 en 2016 door Pyrrhula Research Consultants. De resultaten daarvan zijn aan de provincie opgeleverd en door de Boekmanstichting gepubliceerd in de vorm van de Regionale Cultuurindex, waardoor een vergelijking met andere provincies mogelijk is.

De cultuurnota is leidend voor het cultuurbeleid en de routes daarin vormen de kapstok voor deze monitor, wat in de volgende paragraaf wordt toegelicht. Nu de cultuurbeleidsperiode halverwege is, is het moment gekomen om een eerste overzicht te geven. Berenschot heeft daartoe beleidsmatige informatie van structureel gesubsidieerde instellingen over 2017 en 2018 verzameld. De provincie heeft tegelijkertijd een ronde van gesprekken langs het culturele veld gemaakt. De zodoende verzamelde informatie biedt een basis voor deze eerste editie van de Cultuurmonitor Flevoland.

1.2 Cultuurnota 2017-2020: Typisch Flevoland, net even anders

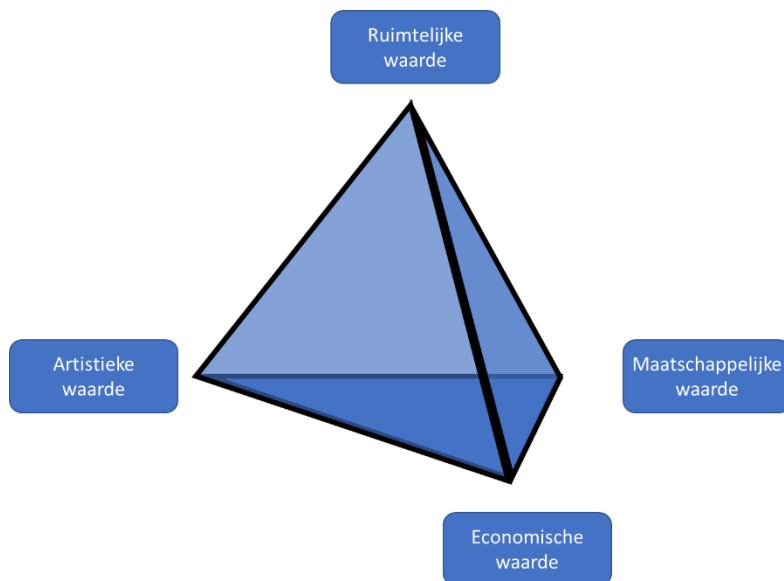
De provincie Flevoland heeft in de cultuurnota 2017-2020 de ambitie geformuleerd om, na jaren van bezuinigingen op kunst en cultuur, weer groei in de culturele sector te bevorderen. De provincie hecht waarde aan kunst en cultuur, omdat kunst en cultuur bijdragen aan het ontstaan, groeien en verrijken van de Flevolandse identiteit. Via de kunst en cultuur wordt het verhaal van Flevoland verteld en raken de inwoners van de provincie meer verbonden met de plek waar zij opgroeien en wonen. Om de eigen identiteit te ervaren, te beleven en te versterken is het van belang te investeren in het culturele leefklimaat en verbinding in de samenleving.

Het provinciale cultuurbeleid, geformuleerd via vier strategische routes, hanteert een aantal uitgangspunten. De ingezette koers voor de periode van 2013-2016 wordt bestendigd in deze beleidsperiode, cultuur wordt breed uitgedragen en waar mogelijk vermarkt en de verbinding en samenwerking tussen zowel de culturele instellingen als tussen de provincie en gemeenten wordt gestimuleerd en versterkt. De geformuleerde strategische routes sluiten tevens aan bij de pijlers van het cultuurbeleid, te weten podiumkunsten, Land Art, bibliotheken, cultureel erfgoed, cultuureducatie, amateurkunst en talentontwikkeling. Voor elke route zijn samenwerkingsverbanden geïnitieerd, waar deze monitor ook nader zicht op geeft. De vier routes komen elk terug in deze monitor.

1.3 Waardenperspectief

De provincie Flevoland en Berenschot hebben bij de start van het proces om te komen tot een monitor voor het cultuurbeleid samen vastgesteld dat de monitor verder moest rijken dan een opsomming van *facts & figures*. Wie interesse heeft in de cijfermatige positie van Flevoland ten aanzien van kunst & cultuur kan goed terecht bij de Regionale Cultuurindex van de Boekmanstichting. De onderzoekers voor deze monitor vinden dat het discours over cultuurbeleid een rijkere benadering verdient dan een data-gedreven onderzoek. Cultuurbeleid anno 2017-2020 is gebaat bij een waardenperspectief. Het past bij de cultuursector om aan te sluiten bij de beleving en de bedoeling. Ook bij de toetsing van de betekenis van sectoren en individuele culturele instellingen wordt het waardenperspectief omarmd, getuige ook het enthousiasme waarmee het gedachtegoed is ontvangen dat door Claartje Bunnik is beschreven in *Naar waarde gewogen*. In het rijksbeleid, dat vaak door lagere overheden wordt gevolgd, wordt aandacht gegeven aan artistieke, economische en steeds meer maatschappelijke waarde. Juist op provinciale schaal is hier een extra dimensie aan toegevoegd, namelijk de ruimtelijke waarde van kunst & cultuur.

- *Artistieke waarde* gaat over kwaliteit, over creatieve ontwikkeling, reflectie op het bestaan, individuele ontplooiing en talentontwikkeling.
- *Maatschappelijke waarde* gaat om het dankzij kunst & cultuur bereiken van specifieke doelgroepen en idealiter ook het bijdragen aan vraagstukken zoals het bevorderen van sociale cohesie, inclusie en diversiteit.
- *Economische waarde* betreft het rendement voor de sector zoals eigen inkomsten, werkgelegenheid en bijdragen uit private bronnen, en tevens indirecte economische spin-off voor andere sectoren zoals toerisme en horeca, door de aantrekkingskracht van de provincie
- *Ruimtelijke waarde* komt op provinciale schaal tot zijn recht voor erfgoed in het landschap, kunst in de openbare ruimte, monumenten en archeologische objecten. Ook de inzet van de gebouwde en onbebouwde omgeving voor de presentatie van andere uitingen van kunst & cultuur verhogen de belevingswaarde ervan.

Vanwege het karakter van deze cultuurmonitor, gericht op het tonen van de concrete bijdrage van het provinciale cultuurbeleid, is ervoor gekozen om bij elke route specifiek in te gaan op die waarden waaraan deze route bijdraagt. Daarom wordt elk hoofdstuk afgesloten met een toelichting op de diverse waarden en wordt getoond hoe de gezamenlijke instellingen in elke route bijdragen aan de van toepassing zijnde waarden.

1.4 Leeswijzer en verantwoording

Deze monitor is als volgt opgebouwd. Eerst geven we een algemeen overzicht van de provinciaal gesubsidieerde instellingen die informatie voor de monitor hebben aangeleverd. Vervolgens behandelen wij de vier routes uit het provinciaal cultuurbeleid, waarbij diverse voorbeelden worden gegeven van de prestaties die zijn geleverd en de waarden die daarmee zijn gecreëerd. De bijlagen bevatten een beschrijving van de verschillende instellingen en van de bronnen die zijn gebruikt voor deze eerste editie van de monitor.

De monitor is tot stand gekomen in een gezamenlijk proces van de provincie Flevoland, Berenschot en een deel van de provinciaal gesubsidieerde instellingen. In 2017 is het proces afgetrapt met een verkenning met het veld over de vorm en inhoud van een monitor voor het provinciaal cultuurbeleid. Berenschot heeft dit jaar een bestand opgebouwd met formulieren per instelling, op basis van informatie die door instellingen als verantwoording over 2017 en 2018 is aangeleverd aan de provincie, in het bijzonder jaarverslagen en jaarrekeningen. Vervolgens heeft de provincie gesprekken gevoerd met de culturele instellingen, waarbij de informatie in het vooraf ingevulde formulier onderwerp van gesprek is geweest, waarna de informatie is verrijkt. Dit proces kan echter niet worden beschouwd als feitelijke controle van de informatie. De onderzoekers merken verder op dat op een aantal punten de cijfermatige informatie beperkt en onvolledig is. De getoonde informatie moet worden gezien als indicatief.

Deze eerste editie van de cultuurmonitor is opgesteld in 2019 en bevat informatie over de eerste helft van de beleidsperiode van de cultuurnota, dus over de jaren 2017 én over 2018. De instellingen die worden beschreven zijn wel geïnformeerd over de monitor maar hebben nog geen informatie opgeleverd aan de provincie die specifiek bedoeld is om te worden opgenomen in deze cultuurmonitor. Op diverse plaatsen in de monitor zijn kanttekeningen en verbeterpunten over de informatieverzameling vermeld. Deze monitor is dan ook echt een eerste editie, in een proces van ontwikkeling naar meerjarige monitoring. De informatie die dat proces op termijn oplevert, zal in toenemende mate van belang zijn bij het opstellen en bijsturen van het provinciaal cultuurbeleid.

2. Algemene informatie over deelnemende instellingen

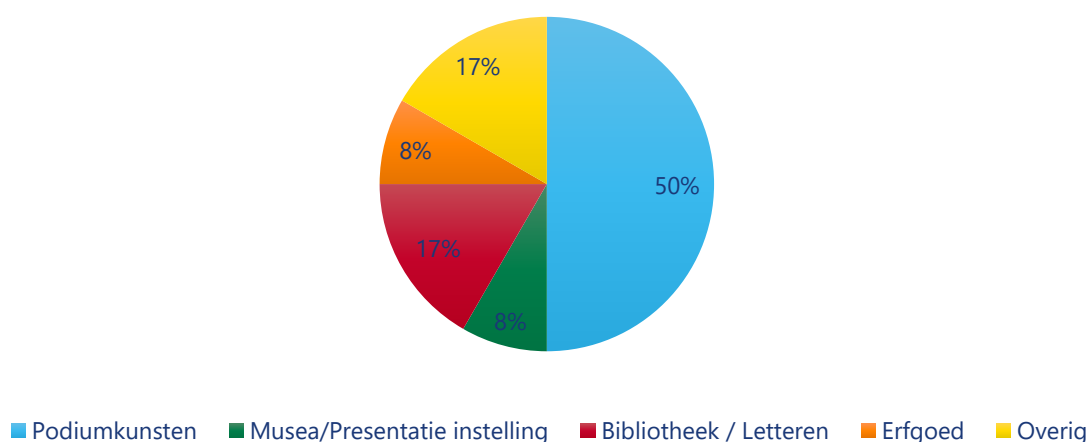
Dit hoofdstuk toont algemene informatie over de voor deze cultuurmonitor bevroagde instellingen en betreft de geografische spreiding van de instellingen, een indeling van de instellingen naar discipline en de publieke financiering. In de bijlage is een beschrijving van elke afzonderlijke instelling opgenomen.

2.1 Deelnemende instellingen

In totaal zijn twaalf instellingen in deze monitor opgenomen. Onderstaande figuur geeft weer tot welke disciplines deze instellingen behoren, op basis van openbare en aangeleverde informatie, disciplines die gangbaar zijn in de culturele sector maar deels overlappen: erfgoed (1), letteren/bibliotheken (2), musea (1), podiumkunsten (6), en bovensectoraal (2). Buiten de instellingen die in de monitor zijn opgenomen zijn er in Flevoland nog andere instellingen met provinciale subsidie van diverse typen: festivals/concours (1), gezelschappen (5), musea (1), bovensectorale instituten (kennis- of ondersteunende instellingen) (2), bibliotheken en archieven (2) en overig (1).

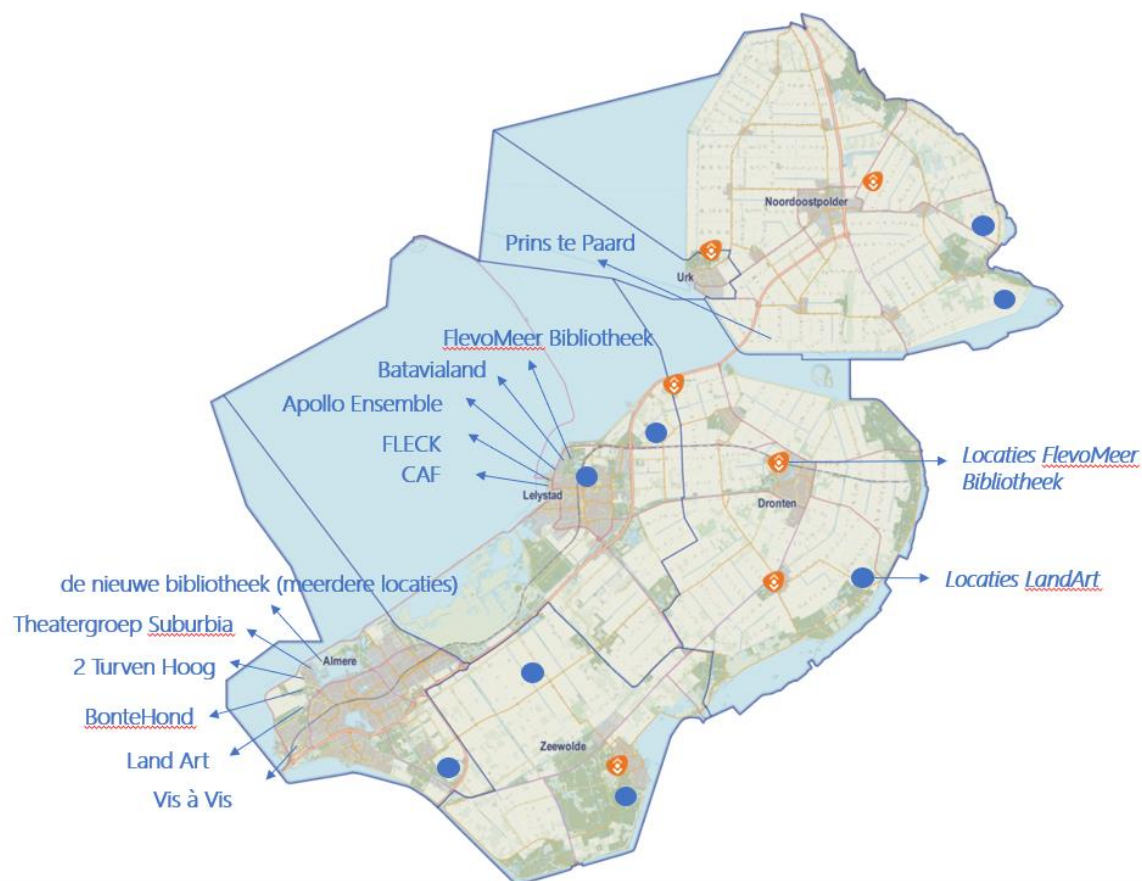
				
Erfgoed	Letteren/Bibliotheken	Musea	Podiumkunsten	Bovensectoraal
Land Art	FlevoMeer Bibliotheek de nieuwe bibliotheek	Batavialand	2 Turven Hoog Apollo Ensemble BonteHond Theatergroep Suburbia Prins te Paard Vis à Vis	CAF FleCk

Instellingen naar discipline

2.2 Geografische spreiding instellingen

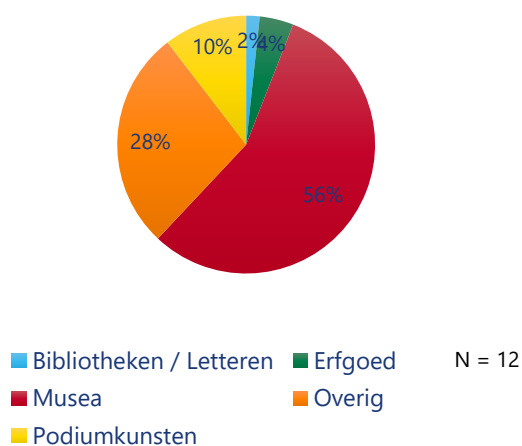
Van de twaalf participerende culturele instellingen in deze monitor bevinden zich zes instellingen in Almere, vijf instellingen in Lelystad en één instelling in Nagele. Eén van de bibliotheken, de FlevoMeer Bibliotheek, heeft 7 vestigingen in de provincie. De theatergezelschappen maken tevens voorstellingen op locatie elders in Flevoland.

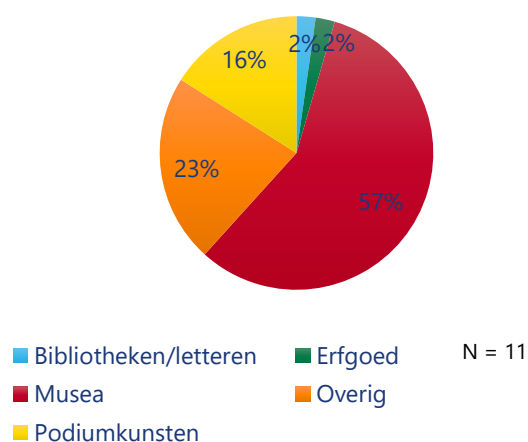
2.3 Financiering

Deze paragraaf geeft een beeld van de financiering van de provinciaal gesubsidieerde instellingen. Het toont de verdeling van de provinciale subsidie per discipline, het aantal subsidiërende overheden per instelling en de verdeling van de gelden tussen Rijk, provincie Flevoland en gemeenten. Het relatief grote aandeel van de discipline musea is te herleiden naar de in 2017 en 2018 incidenteel verleende subsidie aan Batavialand ten behoeve van doorontwikkeling van Batavialand.

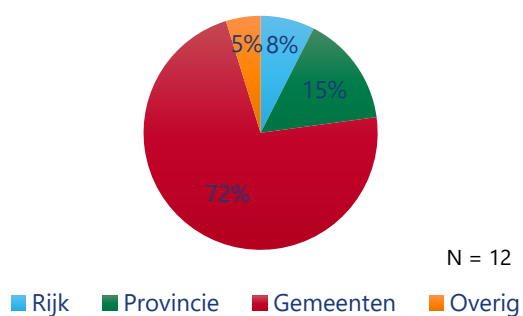
Provinciale subsidie naar discipline 2017

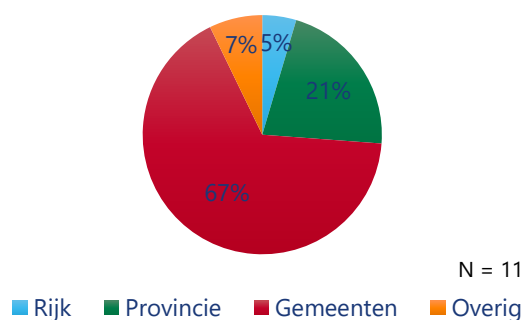
Provinciale subsidie per discipline 2018

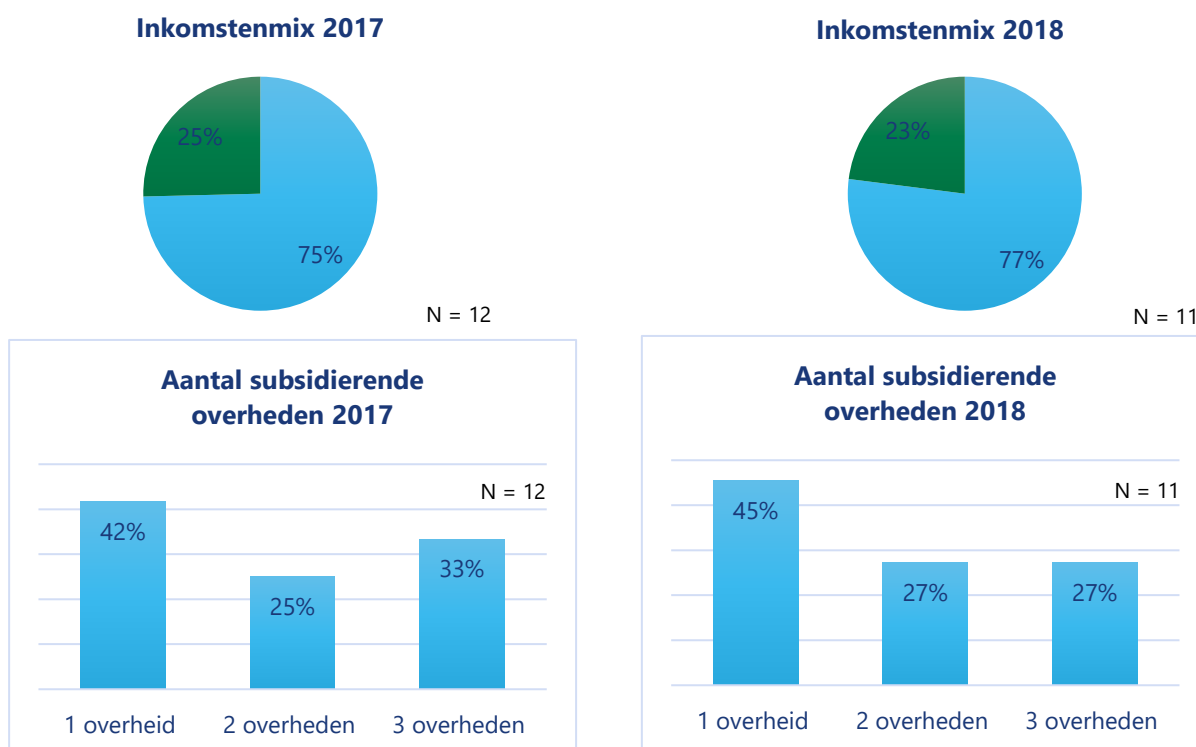

Verdeling publieke financiering 2017

Verdeling publieke financiering 2018

Alle instellingen in deze monitor ontvangen subsidie van de provincie Flevoland (N.B. alleen instellingen die provinciale subsidie ontvangen doen mee aan de monitor). De provincie Flevoland subsidieert (structureel en incidenteel) de culturele instellingen in deze monitor in 2017 met € 3.131.100 en met € 4.883.907 in 2018. Niet alle door de provincie gesubsidieerde instellingen en initiatieven zijn in deze monitor meegenomen. Het totale subsidiebedrag, inclusief incidentele projectsubsidies, van provincie Flevoland voor cultuur bedraagt jaarlijks ruim 5 miljoen.

Een groot deel van de instellingen ontvangt naast subsidie van de provincie ook subsidie van de gemeente in combinatie met een aanvullende subsidie van de Rijksoverheid of Europa. De gemeenten vormen het grootste aandeel in de publieke financiering van deze instellingen. De Rijkssubsidies betreffen de subsidiering via de Rijksfondsen. Geen van de instellingen in deze monitor is onderdeel van de Culturele Basisinfrastructuur van de overheid. De instellingen genereren gezamenlijk een kwart van hun totale inkomsten zelf middels directe opbrengsten uit onder meer kaartverkoop, horeca en sponsoring.

2.4 Activiteiten en aantallen

Aantal bezoekers

In 2017 bereikten de provinciaal gesubsidieerde instellingen waarover deze gegevens beschikbaar zijn (11 van de 12) gezamenlijk meer dan 2.3 miljoen bezoekers. In 2018 bereikten de provinciaal gesubsidieerde instellingen waarover deze gegevens beschikbaar zijn (9 van de 12) ruim 2.2 miljoen bezoekers. Het ontbreekt aan detailinformatie over bezoekers per soort activiteit. Opgemerkt wordt dat bij bibliotheken alle bezoekers mee worden geteld, niet alleen de leden daarvan.

Aantal activiteiten

In 2017 organiseerden de instellingen gezamenlijk meer dan 5.000 activiteiten, in 2018 waren dit meer dan 6.000 activiteiten. Een nadere uitsplitsing is niet te maken.

2.5 Werkgelegenheid en vrijwillige inzet

Werkgelegenheid

In 2017 zijn er ruim 300 personen werkzaam bij de provinciaal gesubsidieerde instellingen. In 2018 is dit vrijwel ongewijzigd. Er zijn te weinig gegevens beschikbaar om een kwantitatieve weergave te geven van het aantal FTE (vaste dienst, deeltijd en inhuur).

Vrijwilligers

Meer dan 400 vrijwilligers zetten zich zowel in 2017 als 2018 in voor de culturele instellingen in Flevoland.

2.6 Waardeperspectief: economisch

Vanuit het perspectief van waardecreatie toont dit hoofdstuk dat de culturele instellingen van Flevoland economische waarde toevoegen aan de provincie. Het directe economische effect voor de instellingen zelf betreffen de eigen inkomsten uit entreegelden, horeca, abonnementen (in het geval van de bibliotheken) en giften van vrienden en sponsors. De provinciaal gesubsidieerde instellingen zijn gezamenlijk in staat om een kwart van de totale inkomsten zelf te genereren. Indirect dragen de instellingen ook bij aan de economische waarde voor de provincie, door het verhogen van de aantrekkingskracht van de provincie voor bewoners en bezoekers naar de provincie en door het bieden van werkgelegenheid aan ruim 300 mensen. De vele activiteiten die de instellingen organiseren dragen hieraan bij.

Land Art Weekend

Museumwinkel, Batavialand

De Rode Haring, Vis à Vis

3. Voor het verhaal van Flevoland

Voor de strategische route *Voor het verhaal van Flevoland* heeft de provincie de volgende ambitie geformuleerd: kunst en cultuur draagt in diverse verschijningsvormen bij aan de groei van de Flevolandse identiteit en versterkt de binding van de inwoners met hun gebied. Dit hoofdstuk toont voorbeelden van het culturele aanbod in Flevoland van de provinciaal gesubsidieerde instellingen, de wijze waarop verhalen van Flevoland als bron van inspiratie dienen in artistieke uitingen en schetst op welke manier instellingen samenwerken om de geformuleerde ambitie recht te doen.

3.1 Flevolandse culturele aanbod

We tonen in deze paragraaf enkele voorbeelden van wat er aan cultuur plaatsvindt Flevoland, specifiek in relatie tot het verhaal en de ontstaansgeschiedenis van Flevoland.

- In 2017 Batavialand ontwikkelde de tentoonstelling 'Gezonken Schatten' met scheepsarcheologische topstukken uit het Maritiem Depot van Batavialand. Deze tentoonstelling is een voorbeeld van de missie waar Batavialand voor staat: een breed (internationaal) publiek de historie en karakteristieken van Nederland laten zien, door het verhaal van leven op de grens tussen land en water te vertellen en op allerlei wijzen te laten beleven. Batavialand is dan ook de plek waar je als bezoeker wordt meegenomen in de historie en karakteristieken van Flevoland en Nederland; de handelsgeest, de technologie, de kennis en kunde over de verbinding tussen land en water, en het scheepsbouw- en scheepvaartverleden.
- Suburbia speelt traditiegetrouw elk jaar een voorstelling op het stadslandgoed De Kemphaan in Almere. Dit was in 2018 een Engelse krimi, *De inspecteur en het dode meisje*. De voorstelling is een complete avond uit, met desgewenst diner, inleiding en nazit met de acteurs. Suburbia maakt geëngageerd toneel op diverse locaties en plaatst het toneel midden in de Flevolandse samenleving.

3.2 Flevolandse geschiedenis en identiteit

Voor veel culturele instellingen in Flevoland is de unieke ontstaansgeschiedenis van de provincie en het kenmerkende polderlandschap een bron van inspiratie voor artistieke ontwikkeling en nieuw aanbod.

- In 2018 maakte het theatergezelschap Suburbia de voorstelling *Almere mijn thuis*. Deze voorstelling over Almeerders is ontwikkeld mét de Almeerders in een professionele setting. Met verhalen uit de buurt als inspiratiebron en met bewoners uit Almere die niet in Almere zijn geboren creëert Suburbia nieuwe Almeerse historie.
- Centrum Amateurkunst Flevoland (CAF) organiseerde in 2017 acht activiteiten om de Flevolandse identiteitsvorming te stimuleren. Zo organiseerde CAF onder andere Passie voor Flevoland, Dance Gathering Flevoland, Flavourland, Kunstbende Flevoland en het Flevolands Kamerkoorfestival.
- In de schoolvoorstelling *Onder Water* van BonteHond onderzochten leerlingen de identiteit van Flevoland. De voorstelling is gebaseerd op het gelijknamige boek dat samen met FleCk (expertisecentrum cultuureducatie Flevoland) en de bibliotheken is gemaakt in het kader van 100 jaar Zuiderzeewet. Het boek is via de bibliotheken aan alle leerlingen van groep 6 beschikbaar gesteld.
- Prins te Paard gebruikt haar vestigingsplaats in de Noordoostpolder en het landschap van Flevoland als inspiratiebron voor alle verhalen in de voorstellingen die zij maken. Het gezelschap wil laten zien dat inspiratie zo voor het oprapen ligt in de polder, in het landschap en de ruimte om de toeschouwers heen. Onderwerpen als leven beneden de zeespiegel, malen voor droogte of de stijgende zeespiegel zijn terugkerende thema's in de voorstellingen. Zo speelde Prins te Paard in 2017 de beeldende voorstelling 'Laaglanders' waarbij drie mannen de strijd aangaan met het water.
- Flevoland heeft een unieke collectie landschapskunstwerken van wereldberoemde kunstenaars zoals Richard Serra en Daniel Liebeskind. Deze collectie is sinds het ontstaan van Flevoland gegroeid; de verschillende grote, iconische kunstwerken vertellen ook het Verhaal van Flevoland en hebben een relatie met de omgeving

waarin ze staan. In 2018 zijn er twee nieuwe landschapskunstwerken gerealiseerd en aan de collectie toegevoegd: Deltawerk// van RAAAF | Atelier de Lyon en het Monument voor 100 Jaar Zuiderzeewet Riff, PD#18245 van Bob Gramsma. Beide werken vormen belangrijke hedendaagse aanvullingen en sluiten mooi aan bij de andere kunstwerken.

- Het door FleCK georganiseerde project 'Post uit Hoophuizen en Zelhorst', is een ander sprekend voorbeeld waarvoor de Flevolandse geschiedenis als inspiratiebron is gebruikt. In 2017 verstuurt FleCK regelmatig postpakketjes door Flevoland. De pakketjes zijn afkomstig uit de nooit gebouwde Flevolandse dorpen Hoophuizen en Zelhorst (zie oude kaarten Oostelijk Flevoland). Ze bevatten elke keer drie *energizers*, gemaakt door kunstvakdocenten (theater, muziek, beeldend, dans, literatuur). Door middel van de *energizers* dagen de kunstenaars de leerkracht en de klas uit een creatief proces in te gaan, waarbij verschillende *21st century skills* worden getraind.
- Vis à Vis creëert spektakel theater waarbij belangrijke, actuele thema's een rol spelen. In de voorstelling MARE opgevoerd in 2017 en 2018 was het thema 'de stijging van de zeespiegel'; zeker van belang voor Flevoland dat meters onder NAP ligt. MARE was een *survival-comedy* over een samenleving die het water letterlijk aan de lippen staat.

3.3 Over Flevolandse grenzen heen

Een aantal Flevolandse culturele instellingen zoekt verbinding en werkt samen met nationale en internationale culturele partijen. Samenwerking over Flevolandse grenzen heen zorgt voor wederzijdse inspiratie, draagt bij aan artistieke vernieuwing, en versterkt de culturele infrastructuur in Flevoland.

- BonteHond brak in 2017 internationaal door met de voorstelling *Aaipet* (iPet in het Engels). In 2018 heeft BonteHond, op uitnodiging van het Turkse Attafestival, in coproductie, een Turkse versie van *Gezocht Konijn* gemaakt. De voorstelling toerde door Turkije en bereikte met 18 voorstellingen bijna 1500 kinderen. BonteHond vindt erkenning op internationale theaterfestivals en draagt hiermee bij aan de profilering van Almere en Flevoland. Het gezelschap denkt en werkt mee met de gemeente Almere en Flevoland over welke rol BonteHond kan spelen in de profilering van Almere en Flevoland als creatieve stad en regio.
- Het Apollo Ensemble heeft in 2017 en 2018 een aantal concerten in het buitenland gegeven. Onder de vlag van Euregio, die onder meer de bevordering van culturele samenwerking tussen Duitsland en Nederland tot doel heeft, organiseerde het ensemble samen met Duitse collega's het project 'Palindroom', met uitvoeringen van het programma 'De Zweedse Mozart' in Wuppertal, Krefeld en Kevelaer. Mede dankzij de informele ontmoetingen na afloop van de concerten is de basis gelegd voor nieuwe projecten in de toekomst. Daarnaast staat het Apollo Ensemble onder contract bij het Amerikaanse label Centaur Records. Er zijn inmiddels 18 releases verschenen die in de vakpers tot lovende reacties hebben geleid.

3.4 Samenwerking Voor het Verhaal van Flevoland

De culturele instellingen werken in diverse netwerken en samenwerkingsverbanden structureel en incidenteel met elkaar samen om het culturele aanbod te versterken en het verhaal van Flevoland gezamenlijk te vertellen. Enkele instellingen verbinden zich tevens aan nationale initiatieven om de ontstaansgeschiedenis van de provincie onder de aandacht te brengen en bezoekers te trekken.

- Op initiatief van onder meer BonteHond, FleCK, Batavialand en Land Art is de Culturele Haven ontwikkeld. Deze speciale, doorlopende, cultuureducatieerlijn leert kinderen in het primair onderwijs over de unieke geschiedenis van het polderlandschap waar zij wonen. Kinderen gaan spelenderwijs op zoek naar antwoorden op de vragen, waar kom ik vandaan? En waar ga ik naar toe? Via workshops, voorstellingen en excursies over erfgoed, theater, beeldende kunst en muziek kan de school op maat een lesroute samenstellen. De Culturele Haven is een Flevolandse uitwerking van het landelijke beleidsprogramma Cultuureducatie met Kwaliteit.
- CAF organiseerde in 2017 het project Passie voor Flevoland, waarbij de eigen identiteit centraal stond. Hierin werd samengewerkt door amateurkunstenaars en professionals van alle disciplines.
- Batavialand is aangemerkt als watericoon (naast onder meer de deltawerken en de afsluitdijk) binnen de samenwerking *Nederland Waterland*, een samenwerking tussen de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, het

Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Rijkswaterstaat, kustprovincies en toeristische organisaties. Het samenwerkingsverband stelt zich ten doel het overkoepelend verhaal van Nederland Waterland te creëren en het aanbod te versterken. De samenwerking wordt via meerdere toeristische websites onder de aandacht gebracht.

3.5 Waardeperspectief: artistiek

De in dit hoofdstuk beschreven inzet van de culturele instellingen toont met name wat er aan artistieke waarde in de provincie wordt gecreëerd. Artistieke waarde gaat over creatieve ontwikkeling, reflectie op het bestaan en individuele ontplooiing. Het diverse culturele aanbod in Flevoland, de artistieke activiteiten die de instellingen ontwikkelen en de wijze waarop de instellingen zich continu vernieuwen en samenwerken schetsen een beeld van de artistieke waarde.

Dance Gathering, CAF

MARE, Vis à Vis

Schoppen, BonteHond

De inspecteur en het dode meisje, Suburbia

Dag van de cultuureducatie, FleCk

2 turven Hoog, Stichting 2+Producties

De groene kathedraal, Land Art

de nieuwe bibliotheek

Operatie Watereffect, Prins te Paard

FlevoMeer Bibliotheek

Apollo Ensemble

Batavialand

4. Cultuur voor iedereen

De provincie heeft de wens dat de inwoners en bezoekers van de provincie in hun gemeente of regio toegang hebben tot een breed, divers en kwalitatief goed cultuuraanbod om zich te kunnen ontwikkelen en om van te genieten. De strategische route *Cultuur voor iedereen* houdt onder meer in dat er ruimte is om te experimenteren, er aanbod is voor jong, oud en kwetsbaren en de basisinfrastructuur op orde is. We tonen in dit hoofdstuk op welke wijze de bovensectorale instellingen een toegankelijk en participatief aanbod ondersteunen en schetsen op welke manier de instellingen het aanbod toegankelijk en bereikbaar maken voor uiteenlopende doelgroepen.

4.1 Ondersteunende instellingen

De provinciaal gesubsidieerde, bovensectorale en bovenlokale instellingen CAF en FleCK bieden ondersteuning aan de gehele culturele sector in Flevoland. Vanuit de bovensectorale positie dragen zij onder meer zorg voor de toegankelijkheid van kunst en cultuur, verankering van kunst en cultuur in het basisonderwijs, actieve kunstbeoefening door inwoners en de bestendinging van de infrastructuur voor talentontwikkeling.

- FleCK werkt aan de kwaliteit en verankering van cultuureducatie in het Flevolandse basisonderwijs door middel van advisering, deskundigheidsbevordering, kennisdeling, innovatie en het oprichten van samenwerkingsverbanden. In 2017 heeft FleCK advies uitgebracht aan 60 scholen en 450 leerkrachten hebben deelgenomen aan een vorm van deskundigheidsbevordering. FleCK werkte samen met 6 lokale partners, 10 professionele gezelschappen en organisaties en 20 Flevolandse individuele professionals.
- De activiteiten van CAF komen voort uit het provinciale beleidskader cultuur. In samenspraak met de provincie richtte CAF haar activiteiten in 2017 in rond twee programmalijnen en één groot project. De eerste programmalijn 'netwerk, advies en bemiddeling' vormde de basis voor ondersteuning van de Flevolandse amateurkunst. De tweede programmalijn, 'talentontwikkeling', had tot doel samenhang en kwaliteit te ontwikkelen in alle Flevolandse activiteiten rond talent. Daarnaast organiseerde CAF acht activiteiten ten behoeve van het stimuleren van de Flevolandse identiteitsvorming, waaronder het project 'Passie voor Flevoland'. Een andere door CAF georganiseerde activiteit is *Dance Gathering*. In *Dance Gathering* maken jonge danstalenten in heel Flevoland kennis met landelijke kopstukken in de dans. De 100 deelnemers deden mee aan de workshops die werden verzorgd door een mix van (oud)dansers van onder meer Scapino Ballet Rotterdam, Conny Janssen Danst en Het Nationale Ballet.
- In 2018 ziet CAF in bestuurlijk opzicht dat door samenwerking met gemeenten, provincie, rijk en culturele partners, een steeds betere voedingsbodem ontstaat in Flevoland om cultuurparticipatie te laten groeien. Zo zijn zowel Dronten als Lelystad 'Age Friendly Cultural City' geworden en liggen er plannen voor een landelijke matchingsregeling 'Cultuurparticipatie met Kwaliteit 2021-2024'. Voor CAF was dit mede reden om de eigen dienstverlening en positionering onder de loep te nemen in een herpositioneringstraject. Vanuit een nieuwe koers wil CAF de komende jaren nog meer impact realiseren voor de kunstbeoefening in Flevoland.

4.2 Bereik speciale en kwetsbare doelgroepen

Culturele participatie kan voor kwetsbare doelgroepen van grote betekenis zijn. De culturele instellingen in Flevoland tonen zich bewust van hun sociaal-maatschappelijke rol en spannen zich in om toegankelijk te zijn voor speciale en kwetsbare doelgroepen. Een aantal instellingen werkt hiertoe samen met maatschappelijke organisaties.

Over het bereik van specifieke doelgroepen zijn in 2017 en 2018 zijn absolute aantallen beperkt beschikbaar en derhalve zijn over de eerste helft van de beleidsperiode geen kwantitatieve gegevens weer te geven over de omvang en diversiteit van het bereik. Wel is het mogelijk een aantal goede voorbeelden van het bereik van sociaal-maatschappelijke activiteiten te laten zien.

- Vis à Vis maakte in 2018, in samenwerking met de Stichting Komt het zien, een extra voorstelling van MARE toegankelijk voor blinden en slechtzienden. Door middel van live audiodescriptie hebben 98 blinden en slechtzienden de voorstelling kunnen volgen door middel van gesproken tekst. In samenwerking met de stichting De Almeerse Uitdaging en communicatiebedrijf Voiceworks heeft Vis à Vis ook een campagne gevoerd om 400 minima uit Almere een volledige avond uit met theater en diner aan te bieden voor het symbolische bedrag van 1 euro. Voiceworks sponsorde het diner en Vis à Vis bekostigde de kaarten. Daarnaast heeft Vis à Vis in 2018, net als in voorgaande jaren, samengewerkt met Stichting Twisted. De stichting begeleidt jongeren die moeilijk meekomen in de maatschappij, door diverse activiteiten te organiseren. Stichting Twisted heeft diverse jongeren als vrijwilliger ingezet bij Vis à Vis. Achter de schermen maken ze mee wat er komt kijken bij een grote theaterproductie. Daarbij maakten zij contact met publiek, de cast en andere vrijwilligers.
- In nauwe samenwerking met het Werkbedrijf Lelystad voert Batavialand in verschillende werkplaatsen scheepsbouwprojecten uit. Deelnemers aan deze werkervaringstrajecten worden in de werkplaatsen opgeleid door ervaren leermeesters met het doel ze uit te laten stromen naar een betaalde baan.
- CAF ontwikkelde in 2018, in samenwerking met Kubus, een pilot voor de doelgroep ouderen in Lelystad. Door middel van verschillende subsidies zijn kunstzinnige activiteiten voor ouderen ontwikkeld en uitgevoerd. Daarbij heeft CAF een nieuw Lelystads netwerk aangeboord; diverse ouderenorganisaties, afdelingen van Stichting Welzijn en Woonzorg Flevoland. Naast een eenmalige voorstelling, bestond de pilot uit het opzetten van buurtkamers, waar elke twee weken kunstzinnige workshops plaatsvonden.
- In opdracht van de gemeente Almere verzorgt de nieuwe bibliotheek de website jonginalmere.nl. Op deze website kunnen jongeren in Almere antwoord vinden op al hun vragen over onderwerpen die hen aangaan, zoals vriendschap, relaties, op jezelf wonen, alcohol, drugs en meer.
- Bonte Hond bevordert met de voorstellingen die ze maakt de sociale cohesie in Almere door zich structureel in te spannen een moeilijk bereikbare doelgroep, kinderen en jongeren die niet frequent in aanraking komen met cultuur, te bereiken. Zo maakte BonteHond in samenwerking met lokale Flevolandse voetbalclubs in 2018 de voorstelling Schoppen. Een voorstelling op het voetbalveld dat gaat over wat het betekent om 'anders' te zijn: zwart, homo, dik of scheids.

4.3 (Fysieke) toegankelijkheid van het aanbod

De instellingen zetten zich in om zowel het aanbod als de fysieke locatie zo toegankelijk en laagdrempelig mogelijk te maken.

- BonteHond probeert de drempel tot bezoek zo laag mogelijk te houden via verschillende publiekswervingsactiviteiten. Een voorbeeld hiervan is dat BonteHond verschillende lokale maatschappelijke partners uitnodigt om introducés mee te nemen naar premières, zoals het AZC Almere, Humanitas en het Leger des Heils. Dit levert ook nieuw publiek op voor BonteHond.
- De bibliotheken hebben in de provincie meerdere vestigingen om de inwoners zo goed mogelijk te bedienen. De FlevoMeer Bibliotheek telt zeven vestigingen in de provincie en de nieuwe bibliotheek heeft vier vestigingen in Almere en omgeving. De bibliotheken willen met hun activiteiten van maatschappelijke betekenis zijn voor de deelnemers. De FlevoMeer Bibliotheek organiseert daartoe onder meer Klik & Tik, een cursusprogramma waarbij deelnemers kennismaken met de basisbeginselen van computers en internet.
- Het Apollo Ensemble wil iedereen deelgenoot maken van wat ze doen en waar ze enthousiast over zijn. Het ensemble wil zijn ontdekkingstocht samen met het publiek aangaan, in een dialoog, zodat de muzikale ervaring beklijft. Het ensemble biedt daartoe het publiek voor of na de concerten gelegenheid tot persoonlijke ontmoetingen.
- In 2017 speelde Suburbia voor het eerst matineeën om een nieuw publiek te bedienen dat het niet prettig vindt om in het donker te reizen of dat er graag op een zondagmiddag op uit gaat met de fiets.
- Vis à Vis is ervan overtuigd dat de combinatie van spektakel, humor, herkenbare doch zeer uitvergroete situaties, personages en relevante thema's een kansrijke sleutel bieden om zowel een cultureel doorgewinterd als argeloos publiek aan zich te binden. Deze combinatie draagt bij aan het verbindend effect dat cultuur kan

hebben. Mensen van verschillende generaties, culturele achtergronden en opleidingsniveaus delen een unieke ervaring. Een ervaring die, in het streven van Vis à Vis, nog lang op het netvlies blijft staan.

4.4 Digitale toegankelijkheid

Alle culturele instellingen hebben een gedegen website en vrijwel alle instellingen zenden nieuwsbrieven naar abonnees, leden, vrienden of geïnteresseerden. Slechts een aantal culturele instellingen stuurt actief op digitale toegankelijkheid en de ontwikkeling van digitale activiteiten.

- Met steun van de provincie Flevoland is er in 2017 een website ontwikkeld voor alle collecties van Batavialand om deze digitaal toegankelijk te maken voor bezoekers en geïnteresseerden. In 2018 zijn er uitgebreide stappen gezet om het digitale collectieportaal door te ontwikkelen. Batavialand biedt daarnaast de eerdergenoemde verhalen website aan, 'Het Flevolands geheugen'. Bezoekers kunnen in het uitgebreide digitale audioarchief verhalen beluisteren.
- Zowel de nieuwe bibliotheek als de FlevoMeer Bibliotheek bieden digitaal aanbod en leveren een ruim scala aan e-books. In 2017 zijn er ruim 84.000 digitale uitleningen gedaan en dit is in 2018 licht gestegen tot ruim 91.000 uitleningen.
- FleCK verschaft via zijn website actuele informatie en biedt daarnaast een online inschrijvingsmodule voor haar activiteiten. In 2017 maakte FleCK een aantal filmpjes waarin *best practices* van de Flevolandse scholen zichtbaar zijn gemaakt. Daarnaast bracht FleCK een online magazine uit over De Dag van de Cultuureducatie Flevoland.

4.5 Publiciteit

Alle culturele instellingen zijn actief op diverse social mediakanalen en genereren via de lokale, nationale en soms ook internationale pers aandacht. De actuele stand van het aantal volgers op de diverse social mediakanalen is zichtbaar te maken, maar er zijn nog onvoldoende kwantitatieve gegevens bekend om de ontwikkelingen over 2017 en 2018 weer te geven. Een waardevolle toevoeging is om online acties en campagnes te omschrijven die als doel hebben de betrokkenheid van het publiek vergroten. Het aantal publicaties in diverse media is te beperkt om een kwantitatieve weergave te geven.

- Land Art is tijdens de eerste jaren van de beleidsperiode gegroeid in het aantal volgers op social media. Het aantal Facebookvolgers is in 2018 bijna 25% gestegen, en het aantal Twittervolgers is meer dan verdubbeld. De groei op Instagram steeg in 2018 met 90%. Het gebruik van de hashtag #landartflevoland heeft daaraan bijgedragen. Bezoekers van de Land Art locaties nemen selfies en gebruiken voor hun posts deze hashtag.
- Enkele instellingen kopen media in samenwerkingsverband in. Als onderdeel van de Metropool Regio Amsterdam genereert Batavialand campagne aandacht. In 2018 heeft Batavialand een samenwerking gezocht met Omroep Flevoland voor een serie radioprogramma's waarin over de bijzondere collectie van Batavialand wordt verteld door onderzoekers en medewerkers van Batavialand. De speciaal daarvoor gemaakte commercial heeft op de landelijke televisie gedraaid en ook is Batavialand hiermee zichtbaar geweest bij Klokhuis.
- Het Apollo Ensemble kiest per project een passende publiciteitsstrategie en werkt nauw samen met de podia. Daarnaast vormt voor het Apollo Ensemble het vergroten van naamsbekendheid een belangrijke doelstelling. Door structureel gebruik te maken van communicatie via Facebook en het inzetten van de bestaande contacten via bijvoorbeeld de nieuwsbrief is er hard aan gewerkt om het Ensemble onder een nog grotere groep mensen bekendheid te geven. Deze strategie heeft haar vruchten afgeworpen. Naast de regionale, maakten ook de landelijke dagbladen in 2017 en 2018 melding van de concerten van het Apollo Ensemble. Er verschenen in 2017 elf recensies over de concerten en uitgebrachte cd's, onder meer een recensie met vier stippen in NRC Handelsblad.

4.6 Bezoekerstevredenheid

De culturele instellingen voeren beperkt onderzoek uit naar de ervaringen en behoeften van hun (potentiele) publiek. Enkele organisaties volgen en analyseren de recensies die gegeven worden door bezoekers op diverse interactieve (media)fora, zoals Trip Advisor en Zoover. In sommige gevallen worden bezoekers van activiteiten en evenementen gevraagd naar hun ervaringen.

- FleCk kreeg respectievelijk in 2017 en 2018 een 8,6 en een 8,5 voor de Dag van de Cultuureducatie van de bezoekers.
- Via het online klantenpanel van de bibliotheken, het Biebpanel, wordt onderzoek uitgevoerd naar de betrokkenheid van de bezoekers. De nieuwe bibliotheek ontving in 2017 een gemiddeld cijfer van 8,1.
- Vis à Vis doet jaarlijks onderzoek naar de totaalbeleving onder het publiek via een enquête en ontving in 2017 een gemiddelde waardering van 8,7.

4.7 Samenwerking Cultuur voor Iedereen

De culturele instellingen in Flevoland werken samen met diverse maatschappelijke en welzijnsorganisaties om brede participatie te bevorderen.

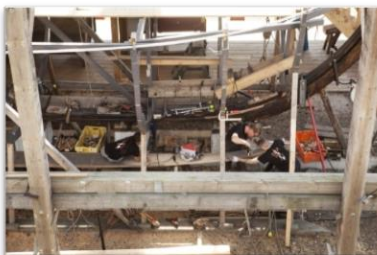
- CAF ontwikkelde in 2018, in samenwerking met Kubus, een pilot voor de doelgroep ouderen in Lelystad. Door middel van verschillende subsidies zijn kunstzinnige activiteiten voor ouderen ontwikkeld en uitgevoerd. Daarbij heeft CAF een nieuw Lelystads netwerk aangeboord; diverse ouderenorganisaties, afdelingen van Stichting Welzijn en Woonzorg Flevoland. Naast een eenmalige voorstelling, bestond de pilot uit het opzetten van buurtkamers, waar elke twee weken kunstzinnige workshops plaatsvonden.

4.8 Waardeperspectief: maatschappelijk

De inspanningen van de instellingen om cultureel aanbod participatief en toegankelijk te maken voor een breed publiek en speciale doelgroepen schetsen de maatschappelijke waarde die de culturele instellingen leveren voor de provincie. Met de inzet op 'cultuur voor iedereen' bevorderen de instellingen de brede participatie van diverse doelgroepen, sociale cohesie, inclusie en (sociaal)culturele diversiteit. De wijze waarop instellingen het aanbod zo toegankelijk mogelijk maken en de diverse doelgroepen bereiken, draagt bij aan het vergroten van die maatschappelijke waarde. De inzet van ruim 400 vrijwilligers, is ook onderdeel van de maatschappelijke-waardecreatie.

Klik&Tik, FlevoMeer Bibliotheek

Batavialand, Werkbedrijf

de nieuwe bibliotheek, jeugdafdeling

5. Erfgoed van de toekomst

Als onderdeel van de wettelijke taken en bestuurlijke afspraken spant de provincie zich in om het cultureel erfgoed te beschermen en te behouden voor de toekomst. Cultureel erfgoed draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit van Flevoland die waarneembaar is in zowel de bebouwde omgeving als in het landschap. We tonen in dit hoofdstuk voorbeelden van de instellingen die zich inspannen en activiteiten ontwikkelen om de ruimtelijke kwaliteit en cultureel erfgoed te behouden, toegankelijk te maken of te vergroten.

5.1 Behoud en beheer van erfgoed

Samen met de provincie leveren de instellingen die zich bezighouden met het beheer van het erfgoed in Flevoland, inspanningen om het behoud voor de toekomst te borgen.

- Voor de provincie Flevoland beheert Batavialand de provinciale erfgoedcollecties. Het gaat om zowel het feitelijk beheer van de collectie als het vertellen van het verhaal van Flevoland. Batavialand ligt bij het grootste scheepswerkhof ter wereld. Het park doet zijn standplaats recht door het erfgoed en de (bodem)archieven van de provincie te beheren.

5.2 Toegankelijkheid Erfgoed

De culturele instellingen spannen zich in om het erfgoed van Flevoland onder de aandacht te brengen, om erfgoed toegankelijk te maken en het publieksbereik te vergroten.

- Land Art organiseert diverse activiteiten om de landschapskunstwerken in de provincie toegankelijk en bereikbaar te maken. Daartoe organiseert Land Art jaarlijks het Land Art Weekend. Tijdens het weekend, dat plaatsvindt in de zomer, zijn op zeven locaties gidsen aanwezig, is er catering beschikbaar en voor de jonge bezoekers worden er doe-opdrachten aangeboden. Land Art heeft in 2018 ook deelgenomen aan de Open Monumentendag in Almere. De Groene Kathedraal en de Polderland Garden of Love and Fire zijn in dat kader bezocht door 192 bezoekers. Ook waren daarbij gidsen aanwezig. Met diverse marketingpartners zoals de VVV's, Toerisme Flevoland, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten organiseert Land Art Flevoland tours om de Land Art locaties onder de aandacht te brengen en te bezoeken.
- Batavialand richt zich op Nederlandse (dag)toeristen, schoolgroepen en buitenlandse bezoekers met als doel bezoek aan Batavialand en de provincie te stimuleren. Batavialand werkt hiertoe samen met diverse verenigingen, bedrijven en touroperators, zoals Visit Flevoland. Batavialand neemt tevens deel aan de coalitie Travel Trade Flevoland die gezamenlijk de trademarkt bewerken.

5.3 Kwaliteiten van de omgeving

Verschillende culturele instellingen maken gebruik van de kwaliteiten van de omgeving. De landschappelijke en bebouwde omgeving wordt onderdeel van het aanbod of wordt ingezet als podium bij de verschillende locatietheatervoorstellingen.

- Prins te Paard speelt de voorstellingen op diverse locaties in Flevoland. De locatie en de route is altijd onderdeel van de gehele beleving. Prins te Paard wil hierbij bereiken dat de toeschouwer zich bewust(er) wordt van het landschap waarin ze zich bevindt en met een opener blik leert kijken naar de wereld om hem/haar heen. In alle activiteiten die Prins te Paard ontplooit speelt de ruimtelijke waarde een rol. Als onderdeel van de voorstelling, de thematiek en als decor.
- In 2017 presenteerde Land Art Flevoland de tentoonstelling *Once more, with feeling* in KAF EXPO in Almere. De tentoonstelling omvatte landschapskunstwerken van 14 kunstenaars, een archiefpresentatie, een film met dronebeelden van de werken en een live wall met socialmedia-berichten. De tentoonstelling ging vergezeld van educatieve activiteiten en een programma met films, lezingen en rondleidingen.

5.4 Samenwerking Erfgoed van de toekomst

- De landschapskunstwerken van Land Art zijn in eigendom en beheer bij verschillende partijen. Land Art werkt samen met onder meer Flevo-Landschap, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en diverse gemeenten om de kunst te onderhouden. Voor de ontwikkeling van activiteiten rond de kunstwerken werkt Land Art tevens met deze partijen samen.

5.5 Waardeperspectief: ruimtelijk

De provinciaal gesubsidieerde culturele instellingen die zich richten op het zichtbare erfgoed creëren ruimtelijke waarde via twee wegen, namelijk enerzijds via het beheer en behoud van ruimtelijke objecten zoals monumenten en landschapskunst, anderzijds via het gebruik en ontwikkeling van ruimtelijke en fysieke infrastructuur van Flevoland voor diverse culturele toepassingen. Daarin zit uiteraard ook een bijdrage aan artistieke waarde. Door het toegankelijk maken van het Flevolandse erfgoed dragen de instellingen bovendien bij aan het aantrekken van bezoekers naar de provincie en creëren daarmee ook economische waarde. Toch benoemen wij hier met name het ruimtelijke-waardeperspectief, omdat Flevoland hierin een uitzonderlijke positie inneemt.

Laaglanders, Prins te Paard

Batavialand

Land Art, Exposure

6. Zelf beleven, zelf maken

De provincie Flevoland heeft als ambitie 'cultuur voor iedereen'. De vierde strategische route *Zelf beleven, zelf maken* benadrukt aanvullend dat alle generaties, vooral de jeugd, in aanraking (moeten) kunnen komen met cultuur en met elkaar kunst beleven en maken. We tonen in dit hoofdstuk op welke wijze de instellingen en de ondersteunende instellingen cultuurparticipatie en talentontwikkeling bevorderen.

6.1 Cultuureducatie en cultuurparticipatie

Individueel maar veelal gezamenlijk zetten de Flevolandse culturele instellingen zich actief in om de jeugd te betrekken bij kunst en cultuur. De instellingen creëren speciaal aanbod voor de allerkleinsten tot aan leerlingen in het voortgezet onderwijs. Er is een breed educatief en participatief aanbod en de instellingen stimuleren talentontwikkeling via stageplaatsen en speciale programma's.

- De missie van FleCk is kwalitatief hoogwaardige cultuureducatie te verankeren in het basisonderwijs binnen Flevoland. Dit doet zij door middel van advisering, kennisdeling, deskundigheidsbevordering en het ontwikkelen van samenwerkingsverbanden, in dialoog met lokale partners, via netwerken van scholen, culturele aanbieders en educatieprofessionals. Een sprekend voorbeeld is de Dag van de Cultuureducatie Flevoland. Met het thema 'magische momenten in cultuuronderwijs', stelden zij de vraag centraal; wanneer wordt kunst en cultuur betekenisvol (magisch) voor leerlingen? Deelnemers gingen in workshops, lezingen, performances en netwerken op zoek naar antwoorden op de vraag: hoe creëer je randvoorwaarden waarbinnen deze betekenisvolle, magische momenten kunnen ontstaan?
- In opdracht van de provincie heeft FleCk een cultuurleerlijn voor het VMBO ontwikkeld. Na een uitgebreide onderzoeksfase, waarbij FleCk onder meer de belevingswereld en cultuurbeleving van VMBO-scholieren in kaart bracht, ging FleCk in 2018 officieel van start met negen Flevolandse scholen (een derde van alle Flevolandse VMBO-scholen).
- De voorstellingen van BonteHond hebben altijd een educatieve component in zich, in de voorstelling zelf of via het lespakket in de vorm van een lesbrief of korte film bij de voorstelling. *Broek uit!* van BonteHond uit 2017 speelde zich af in de kleedkamers van lokale voetbalclubs. De voorstelling adresseert voor jongeren gevoelige zaken en sociale uitdagingen in de kleedkamers na het sporten. BonteHond heeft complimenten van de KNVB ontvangen en heeft via deze voorstellingen jongeren in contact gebracht met theater die nog nooit eerder een theater hadden bezocht.
- Vis à Vis speelt speciale schoolvoorstellingen en ontwikkelt educatieve programma's voor het onderwijs. Zo heeft het gezelschap tijdens de voorstelling MARE in 2017 een educatief programma aangeboden aan de scholen. Middels vlogger Niek Roozen maakten kinderen kennis met het maakproces van MARE. Niek was tijdens de repetities een dag te gast met zijn camera. Als voorbereiding of na-creatie konden docenten met hun klas verschillende opdrachten uitvoeren rond het thema klimaatverandering en de stijgende zeespiegel. Met lesmateriaal als: Stop motion film, research- en debat opdracht, komedie spel, ontwerp opdrachten. In totaal hebben 4.628 leerlingen deelgenomen aan het educatietraject van MARE.
- Stichting 2+ Producties organiseert jaarlijks het festival 2 Turven Hoog en brengt via de programmering de allerkleinsten in contact met dans, theater, muziek en beeldende kunst. Het festival brengt kinderen, kunst en kunstenaars samen zodat zij elkaar ontmoeten en wederzijds inspireren. In 2017 streek het festival neer in zowel Almere als in Amsterdam. Door het uitwisselen, kijken, verwonderen, zelf meedoen en dingen maken wordt de creatieve ontwikkeling van de jonge bezoekers aangesproken en geprikkeld.
- Batavialand biedt meerdere educatieve programma's aan en richt zich structureel op schoolgroepen. In 2018 nam Batavialand ook weer deel aan de Museumjeugduniversiteit. In het kader van 100 jaar Zuiderzeewet heeft Batavialand de scholendag georganiseerd, waar 120 leerlingen van verschillende scholen deelnamen aan workshops.
- Onder de naam PtP LAB voert Prins te Paard educatieprojecten uit en organiseren ze jongerenuitwisselingen. In PtP LAB ontwikkelde ze in samenwerking met ROC Friese Poort in Emmeloord een empathie-avontuur voor

alle eerstejaars studenten. Een beleving waarbij het ontmoeten van iemand die je niet kent centraal staat. Ingrediënten: 127 gesprekspartners, bijna 500 studenten, 8 personenbusjes, een emotionele wasstraat en een leegstaand fabriekspand.

- CAF heeft meerdere projecten georganiseerd op het gebied van cultuurparticipatie. Zo organiseerde CAF het eerdergenoemde project Dance Gathering in samenwerking met dansscholen uit alle Flevolandse gemeenten en oud dansers van Scapino Ballet Rotterdam, ISH en Het Nationale Ballet. Een ander voorbeeld is Platform, waarin CAF netwerken bouwde die de Flevolandse kunstbeoefening sterker maakten en die ontmoetingsplaatsen en podia creëerden waar professionals en amateurs elkaar op bovenlokaal niveau konden ontmoeten. Doel hiervan was om de Flevolandse kunstbeoefening zichtbaarder te maken, partijen met elkaar in verbinding te brengen en nieuwe initiatieven op gang te brengen.
- In 2017 organiseerde het Apollo Ensemble zes *quality time* concerten voor kinderen tot en met 14 jaar. Het doel van de concerten is om kinderen te leren luisteren naar klassieke muziek.

6.2 Talentontwikkeling

De provinciaal, gesubsidieerde instellingen hebben aandacht voor talentontwikkeling dat ook veelal een belangrijke pijler vormt in het beleid. Zo zijn er verschillende stageplaatsen beschikbaar en krijgen jonge talenten bij de theatergezelschappen de mogelijkheid om werkervaring op te doen. Theater is bij uitstek een plek waar talent zich kan ontplooien.

- Stimulering van talent zit in het DNA van BonteHond. Bij elke productie wordt een nieuw of jong talent in het team opgenomen, dit kan op alle vlakken zijn, spel, muziek of scenografie, tekst of productie. Zo zijn er enkele jonge talenten uit de voorstelling *Schoppen* doorgestroomd naar reguliere producties van BonteHond. Daarnaast kregen in 2018 jonge theatermakers volop kansen zich te ontwikkelen met hun eigen producties, zoals Legends en ZIN.
- Via de jongeren(ontwikkel)theatergroep SubSub (verzelfstandigd tot een eigen stichting in 2017) biedt Suburbia jonge Almeerse talenten de gelegenheid om samen aan voorstellingen te werken en mee te spelen. Met het jongerengezelschap bereikt de theatergroep een dwarsdoorsnede van de jongeren in Almere en creëert tevens een talentpool voor kunstvakopleidingen. De voorstelling van SubSub uit 2017, *Bloedband*, werd door 9 jongeren gespeeld en trok bijna 500 bezoekers. Ook geeft Suburbia regietalent de ruimte. Suburbia is een erkend leerbedrijf.
- Het Apollo Ensemble organiseert jaarlijks de Zomeracademie. Vanuit alle hoeken van de wereld komen conservatoriumstudenten en amateurmusici naar op deze studieweek. Tijdens de studieweek is er ruime aandacht voor de combinatie van educatie en uitvoering. Zowel de zestig deelnemers als de docenten maken gezamenlijk tijdens deze week een muzikale ontwikkeling door.

De culturele instellingen bieden ook stageplaatsen en leertrajecten aan. Zo biedt de nieuwe bibliotheek een opleiding aan tot Community Librarian en heeft FleCk ruimte voor vier stageplaatsen voor studenten van de kunstvakopleiding Artez. Het al eerdergenoemde opleidingstraject van Batavialand in samenwerking met het werkbedrijf Lelystad draagt bij aan de ontwikkeling van jong talent in de scheepsbouw. Via het programma Erasmus Plus stimuleert Batavialand studenten actief te werken aan de ontwikkeling van hun talenten.

- Ten behoeve van talentontwikkeling is CAF in 2017 gestart met het ontwerpen van een culturele kaart, die de huidige keten rond talentontwikkeling inzichtelijk maakt. In deze culturele kaart heeft CAF voor elke Flevolandse gemeente in kaart gebracht wat de mogelijkheden zijn voor jongeren om kennis te maken met een podiumkunstdiscipline en welke mogelijkheden er zijn voor verdieping en talentontwikkeling. Bij de ontwikkeling van de kaart zijn meer dan 60 Flevolandse organisaties betrokken. Ook in 2018 heeft CAF stevige stappen gezet op het gebied van een provinciale keten voor talentontwikkeling. CAF organiseerde een bijeenkomst met deelnemers van 12 culturele instellingen om te komen tot een centrale, provincie-brede aanpak m.b.t. talentontwikkeling. Met diverse instellingen is dit uitgewerkt in twee concrete initiatieven die in de loop van 2018 verder zijn vormgegeven: het Makerslab, gericht op artistieke ontwikkeling en de Talentenklas, gericht op de technische kant van het kunstenaarschap.

6.3 Samenwerking Zelf beleven, zelf maken

Elke door de provincie gesubsidieerde instelling bevindt zich in een netwerk van samenwerkende partijen en diverse partners. Alle instellingen werken samen op het gebied van cultuureducatie met scholen en onderwijspartijen. De eerdergenoemde Culturele Haven is hier ook een voorbeeld van.

- Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) is de meerjarige landelijke stimuleringsregeling voor cultuureducatie. Doel van de regeling is dat scholen en culturele instellingen samenwerken om kunst, cultuur en erfgoed vast onderdeel van het lesprogramma op basisscholen te maken. KIDD en KIDD + zijn de Almeerse invulling van het programma Cultuureducatie met kwaliteit. KIDD is een leerlijn kunst en cultuur voor kinderen in groep 1 tot en met 8 én de eerste twee jaar van het VMBO. Met Almere als inspiratiebron laat deze leerlijn kinderen ontdekken dat kunst onderdeel is van je leven, van de straat waarin je woont. KIDD+ is de leerlijn voor het voortgezet onderwijs en speciaal ontwikkeld voor leerlingen van het VMBO. Initiatiefnemer van deze leerlijnen is theatergezelschap BonteHond. BonteHond werkt samen met andere culturele instellingen, kunstenaars, scholen en partners uit de stad.
- De kracht van samenwerking uitte zich onder meer in 2018 in het aanbod dat werd gecreëerd rond het thema 100 jaar Zuiderzeewet. Dankzij de coördinerende rol van FleCK en De Culturele Haven is innovatief en educatief aanbod ontstaan voor alle Flevolandse basisscholen rond *100 jaar Zuiderzeewet*. Van dit aanbod hebben meer dan 25 Flevolandse basisscholen en duizenden kinderen in Lelystad, Dronten, Noordoostpolder, Zeewolde en Urk gebruikgemaakt. In dit kader werd onder andere de voorstelling *Onder Water* ontwikkeld, een voorstelling speciaal gemaakt in samenwerking met de BonteHond, FleCK en de bibliotheken. Dankzij de samenwerking met de leerlijnen KIDD en Culturele Haven speelde de voorstelling 49 keer voor 1705 kinderen uit groep 5 en 8. Ook kregen alle kinderen uit groep 5 het boekje *Onder Water*. Daarnaast zijn er in het kader van ditzelfde thema drie *100 jaar Zuiderzeewetjournals* gemaakt en uitgezonden.

6.4 Waardeperspectief: maatschappelijk en artistiek

De in dit hoofdstuk getoonde inzet op cultuureducatie en talentontwikkeling zijn indicatoren van de maatschappelijke en artistieke waarde die de Flevolandse instellingen creëren. Net als de in hoofdstuk 4 getoonde waardecreatie bevordert cultuureducatie de brede culturele participatie van jonge doelgroepen en inclusie. Ook talentontwikkeling draagt uiteraard bij aan artistieke waarde.

Jongerentheatergezelschap SubSub

*Overhandiging boekje *Onder Water*
aan gedeputeerde M. Rijsberman*

Zomeracademie Apollo Ensemble

6.5 Tot slot

Gedeputeerde Michiel Rijsberman noteerde in zijn voorwoord in de Nota Cultuurbeleid 2017-2020: "Na de jaren van bezuinigingen op kunst en cultuur is het belangrijk het beleid te consolideren en weer groei in kunst en cultuur te bevorderen. Dit ook vanuit het besef dat kunst en cultuur het verhaal van Flevoland vertellen. Dit verhaal is nooit af, er komen steeds nieuwe hoofdstukken bij." Bij het opstellen van deze Cultuurmonitor, najaar 2019, kunnen de onderzoekers constateren dat hij gelijk heeft. Er is veel groei zichtbaar én er zijn veel verhalen over kunst en cultuur in Flevoland te vertellen. En inderdaad: het verhaal is nooit af; de volgende editie van de Cultuurmonitor zal weer uitgebreider en diepgaander zijn.

Bijlage 1. Deelnemende instellingen

2+ Producties – Festival 2 Turven Hoog

Vanuit de overtuiging dat jonge kinderen recht hebben op kwaliteitskunst maakt en presenteert Stichting 2+ Producties, de stichting achter Festival 2 Turven Hoog, voorstellingen en installaties aan de allerkleinste kinderen (0-6 jaar) en de mensen om hen heen. Zodat kinderen, kunst en kunstenaars elkaar kunnen ontmoeten en wederzijds inspireren.

Apollo Ensemble

Het Apollo Ensemble speelt muziek uit de periode van 1600 tot 1850, van barok tot vroege romantiek. Het maakt daarbij gebruik van historische instrumenten. Het ensemble brengt de schoonheid van deze muziek over op een zo breed mogelijk publiek.

Batavialand

Batavialand is dé plek in de Nederland waar de oorsprong van ons nationale DNA, gevormd door het leven op de grens van land en water, voor het voetlicht wordt gebracht. Batavialand etaleert de kennis en kunde over die verbinding van land en water, over de polders, het watermanagement, scheepsbouw en handel; in het verleden, het heden en de toekomst. Batavialand wil een zo breed mogelijk nationaal en internationaal publiek bereiken. Batavialand is als erfgoedpark opgenomen in het Nederlands museumregister.

Bibliotheek Flevomeer

De FlevoMeer Bibliotheek wil een schatkamer zijn waar van alles te ontdekken valt en een ontmoetingsplaats zijn voor inspiratie, kennis en leesplezier. FlevoMeer Bibliotheek organiseert daartoe ook vele activiteiten voor diverse doelgroepen. Alle activiteiten van de FlevoMeer Bibliotheek zijn erop gericht om van maatschappelijke betekenis te zijn voor de deelnemers.

BonteHond

BonteHond is het enige professionele jeugdtheatergezelschap van Flevoland. BonteHond is een kunstbedrijf waar creativiteit centraal staat en het bedrijf rust op drie pijlers; theaterproducties, kunsteducatie en publiekswerking. In alle activiteiten die de BonteHond onderneemt doet zij pogingen de wereld op een charmante manier op de kop te zetten en te tornen aan vastgeroeste opvattingen. Hiertoe maken zij inspirerende producties, zoeken ze connectie met het onderwijs en maatschappelijke organisaties, zetten ze in op talentontwikkeling en nemen ze creativiteit de wereld over.

CAF

CAF is het onafhankelijke provinciale kenniscentrum voor de amateurkunst in Flevoland. CAF's missie is het stimuleren van de actieve kunstbeoefening in Flevoland en resultaten zichtbaar te maken door middel van advies, netwerken, kennisdeling en bovenlokale innovatie.

de nieuwe bibliotheek

De nieuwe bibliotheek stelt zich ten doel om de kansen voor kinderen en volwassenen om zich te ontwikkelen te vergroten en daarmee hun maatschappelijke positie te versterken. De bibliotheek wil inspireren en kennis delen. Hiertoe profileert de bibliotheek zich als een spannend en levend digitaal en analoog platform waarop ze de verbinding zoeken met gasten, leden, vrijwilligers en partners.

FleCk

FleCk is het expertisecentrum cultuureducatie voor Flevoland. FleCk is het aanspreekpunt voor scholen, schoolbesturen en cultuuraanbieders die aan de slag willen met cultuuronderwijs en behoefte hebben aan advies, scholing en ondersteuning op dit gebied. Door middel van adviezen, deskundigheidsbevordering, kennisdeling, innovatie en samenwerkingsverbanden, werkt FleCK aan kwaliteit en verankering van cultuureducatie in het basisonderwijs.

Land Art

Land Art Flevoland is een organisatie die de monumentale landschapskunstwerken in Flevoland onder de aandacht brengt van een breed publiek. Dit doet de organisatie door het organiseren van diverse activiteiten en samen te werken met organisaties en mensen - binnen Flevoland en daarbuiten - die duurzaam bij de landschapskunst betrokken zijn.

Prins te Paard

Prins te Paard maakt beeldend locatie theater waarin mensen, plaatsen en verhalen altijd centraal staan. De voorstellingen zijn bedoeld om toeschouwers te prikkelen en culturele uitvluchten te bieden. Hierbij maakt Prins te Paard gebruik van het landschap en dat wat voorhanden is, van witte bloempotjes tot aan graafmachines. Prins te Paard wil op een lichtvoetige, absurde en poëtische manier een eigen wereld scheppen. Een eigen wereld waarin ze een breed publiek meeneemt om hun alledaagse werkelijkheid en omgeving op een andere manier te laten ervaren.

Suburbia

Theatergroep Suburbia is het stadsgezelschap van Almere. Het is de missie van Theatergroep Suburbia om ontroerende, tragische en geestige voorstellingen te maken over het menselijk tekort, ook voor degenen voor wie toneelbezoek niet vanzelfsprekend is. Suburbia maakt geëngageerd toneel en deelt verhalen dat de inwoners van Almere en Flevoland raken. De theatergroep stelt zich ten doel mensen in aanraking te brengen met theater en het voor zoveel mogelijk mensen zeggingskracht te laten hebben.

Vis à Vis

Theatergezelschap Vis à Vis produceert kwalitatief hoogwaardig buitentheater voor een breed publiek. Vis à Vis speelt haar openluchtvoorstellingen op een vaste vestiging bij het Almeerderstrand. Luchtige comedy, verbluffend spektakel en vernuftige verhaallijnen leiden het publiek met een knipoog langs de afgrond van zware dilemma's. Vis à Vis creëert in haar eigen originele buitentheater een wereld vol buitengewone mogelijkheden, humor en verrassingen. In al het theatrale geweld blijft de kleine menselijke maat de hoofdrol spelen.

Bijlage 2. Bronnenlijst

- Cultuurnota 2017 -2020, Provincie Flevoland
- Programma begroting 2017, Provincie Flevoland
- Inhoudelijk verslag Festival 2 Turven Hoog, 2017
- Jaarverslag Apollo Ensemble, 2017
- Jaarverslag Apollo Ensemble, 2018
- Jaarverslag & Jaarrekening Batavialand, 2017
- Jaarverslag & Jaarrekening Batavialand, 2018
- Jaarverslag de nieuwe bibliotheek, 2017
- Jaarverslag de nieuwe bibliotheek, 2018
- Factsheet FlevoMeer bibliotheek, 2017
- Factsheet FlevoMeer bibliotheek, 2018
- Jaarrekening FlevoMeer bibliotheek, 2017
- Jaarverslag CAF, 2017
- Jaarverslag CAF, 2018
- Jaarverslag & Jaarrekening Stichting De Kubus, 2017
- Jaarverslag & Jaarrekening Stichting De Kubus, 2018
- Bestuursverslag & Jaarrekening De BonteHond, 2017
- Bestuursverslag & Jaarrekening De BonteHond 2018
- Jaarverslag & Jaarrekening FleCk, 2017
- Jaarverslag & Jaarrekening FleCk, 2018
- Jaarverslag & Financieel verslag Land Art, 2017
- Jaarverslag & Financieel verslag Land Art, 2018
- Financieel verslag OMWF, 2018
- Inhoudelijk verslag Prins te Paard, 2017
- Activiteitenoverzicht VOF Prins te Paard, 2016 – 2018
- Jaarverslag & Jaarrekening Suburbia, 2017
- Jaarverslag & Jaarrekening Suburbia, 2018
- Inhoudelijk & Financieel verslag The Red Herring, 2017
- Inhoudelijk & Financieel verslag Vis a Vis, 2018

Berenschot Groep B.V.

Europalaan 40, 3526 KS Utrecht
Postbus 8039, 3503 RA Utrecht
030 2 916 916
www.berenschot.nl
[in/berenschot](https://www.linkedin.com/company/berenschot)

PROVINCIE
FLEVOLAND